

ДЕЈАН АЛЕКСИЋ

Уредништво Летописа: *Чини се да са развојем интјернетја и његовим ширењем јосјтаје уочљиво да се књижевност јолако сели на сајбер јросјторе. Када је у јишјању јроза, ја селидба је довела је до насјанка нових жанрова (јивјјер јроза), нових начина јисања (инјеракјивна јроза) и чииања (хијерјексј), као и до нових комбинација чииања и јисања (фан-јроза). Да ли ће у јом јрелазу/ селидби у нове, вирјуелне јросјторе јоезија осјајји истја, или ће се, и у ком смеру, јроменији?*

Дејан Алексић: Убрзани технолошки и информациони развој лако залази у све сфере друштвеног живота, па отуда не чуди ни чињеница да друштвене мреже, бројни форуми и блогови постају место сувереног јавног простора у коме је сваком дата прилика да објављује стихове. То је, како би се рекло, нека врста „демократизације” књижевности и књижевног стварања, што доноси и добре и лоше појаве. То се најбоље може описати афоризмом Станислава Јежија Леца: „Ако дате нож у руке хирургу и убици, свако ће га употребити на свој начин.” До појаве могућности да свако изрази текстом оно што мисли или осећа и то понуди хиљадама потенцијалних читалаца, нисмо ни знали да је међу нама толика армада правописно и граматички несигурних и невештих. Интернет је, дакле, учинио да бројни аутори, превасходно песници, буду видљивији и присутнији. Ипак, они заиста вредни међу њима, по природи су, разложно, такви да најчешће одбијају саморекламерску стратегију. Лош песник је неумерен, склон пози и гурању у прве редове, жељан потврде за оно у шта сам непомућено верује. Вредан аутор је ненаметљив и нема потребу за вредновањем те врсте, није му важно да има „лајкове” као мерну јединицу квалитета. Могућност

да је више и чешће читају и коментаришу неће поезију учинити ни бољом ни лошијом. Парадокс је у томе што огроман број никаквих и осредњих аутора који објављују песме на интернету чини да ваљана поезија бива маргинализована и слабо видљива. Ми, заправо, имамо бескорисно обиље, непроходну шуму од које не видимо племенито дрво.

Могли бисмо рећи да је модерна проза – истража за немогућом прозом. Сличан њуџ је имала и модерна поезија. Она је настојала да употреби песнички материјал који до тада није постојао или кога поезија прелазних времена није могла да савлада и почини себи. Да ли савремена поезија има шансе да песнички савлада грађу коју јој јури савремени свећ (производе културне индустрије, доминацију финансијског сектора и Силицијумске долине, постхуманизам и постдемократију), или ће се сконцентрисати на то да онева оно што траје?

Области интересовања поезије су константа, проистекле су из вечне запитаности над архетипским тајнама, из суштинске потребе за певањем и песничким промишљањем које се заснива на трагању за слућеним смислом. Поетска грађа је актуелни израз доба, представља дослух са претпостављеном стварношћу, али истовремено мора да садржи и елементе универзалности који се указују посредством уметничке обраде те грађе. Мотив, рецимо, лире или лепеде, на једној страни, и мотив тастатуре или банкомата могу имати једнако употребљив семантички потенцијал и свака подела на поетски и метапоетски појмовни асортиман у контексту мотивске грађе за мене је ирелевантан.

Пишући свој полемички текст о песничкој линији од Поа до Валерија, Т. С. Елиот је предсказао да линија поезије коју одликује радикална поезичка самосвесћ, оличена у чистој/ајсолућној поезији, након Валерија „више не може да буде од какве корисћи будућим песницима”. У сличном кључу могуће је поставити питање о корисћи од елиотовске линије у поезији. Да ли поезичка самосвесћ и традиција у елиотовском смислу те речи, јесу, још увек, од корисћи пост-постмодерним песницима?

Елиот је парадигма песника обремененог културом, ерудицијом, изразитом историјском имагинацијом. У том смислу, он је свакако од непролазне користи савременом песнику. Истини за вољу, наш свет је карневализован до крајњих граница, претвара се у вашариште лаке забаве и тривијалних задовољстава, постаје

место где се нивои стварности и илузија мешају, мењајући нам перцепцију. Поред тога, не постоји ништа од вредности недоступних пародији и карикатурализацији. Губе се ослободили смисла. Јача сумња. Неки би то назвали постисторијским временом. Све ово, иако верујем да се многи неће сложити са мном, представља изврстан амбијент за песничко стварање. Што је смисао удаљенији и скривенији, снажнија је потреба за поезијом. Услов за стварање поезије пре свега се темељи на уверењу да постоје скривена значења и да је све оно што сабира наше искуство нека врста поруке коју треба да разумемо. Не мање важан фактор је сумња, као онтолошка категорија и као покретачки елемент стварања. Као што знамо, Елиотова поезија је пракса цитата, интертекста и алузија. Данас је стварност управо таква, еклектичка и склона игри подразумевања. Ми живимо истовремено мит и историју, стварност и фикцију, веристичко и надреално. Елиот је данас потребнији него раније.

Један од најинтереснијих размислињања о поезији јесте смањивање броја читалаца, или бар читалаца шtamпаних збирки поезије. Шта је разлог овом тренду и да ли он и на који начин повраћено делује на стварање поезије?

Поезија никада није имала широке читалачке кругове. Догађало се, с времена на време, да преломне друштвене и историјске околности, ношене каквом великом идејом, поезији наметну улогу медија за њено преношење и ширење. Били су то ретки и кратки периоди успостављања нових односа између песника и аудиторијума. У тоталитарним режимима друге половине XX века, рецимо, настала је колосална поезија, а њена величина најчешће није била одређена израженом ангажованостју, како би се могло очекивати. Велики песници у Русији, Пољској, Румунији, Чешкој били су проглашавани за народне непријатеље, за декаденте чије деловање штети друштву, а њихове су песме, иако забрањиване, тајно прештампаване и читане у илегалу са страхом коју данас тешко замишљамо. Значи ли то да повећано интересовање за поезију нужно прати неки вид невоље? И да ли, ако је тако, данашњи свет можемо назвати хармоничним и задовољним? Поезија нашег времена, чини се, нема потребе да доказује да је нешто више од привилегије усамљеничких духова. Можемо нашироко тумачити шта је то довело до неразумевања између песника и велике људске породице, али право је питање има ли таква изолација песника утицаја на стварање поезије. Код аутора који поштено прилазе писању, сам стваралачки чин је већ довољна сатисфакција, будући да је реч о трансформативном процесу и преуређењу сопственог унутрашњег

света. Друштvena функција поезије, али и уметности у целини, зависи од низа фактора на које сам стваралац нема претерано изражен утицај. Рецептивна моћ једног друштва према садржајима високог уметничког домета не остварује се преко ноћи.

Једна од најјачих метафора књижевности је одломак из Књиже о Јову у којој Јов каже: „О кад би се написале ријечи моје! кад би се ставиле у књигу! Писаљком звезденом и оловом на камену за вјечни спомен кад би се урезале!” Да ли савремени песник још увек тежи да иписује речи урезане у камен, или се мири са судбином да је оно што записује ближе писању границом по песку?

Код Жакотеа постоје следећи стихови: „Зашто се трском не бранити од грома / кад већ поредак звезда пропада на води.” Дакле, пропорције ефемерног и трајног, бесмисленог и есенцијалног разумемо и тумачимо посредством непоузданог искуства и још непоузданијег знања. Поезија има моћ да преображава. Један стих може заувек да промени нечији живот. А то је, иако можда звучи неубедљиво, више од урезивања речи у камен.

ДЕЈАН АЛЕКСИЋ

ПЕСМА ЗА ЛАКУ НОЋ

*Замисли нечије лице у мраку.
Утихнуо је свеӣ и окренуо се
Кључ у злувој брави.*

*Вежбај иу мисао, јер ноћ
Само циио није сиигла.
Наиивава хладним ирсиима
Около, као слабовида удовица
Која чиии сребрнину.*

*Ноћ је шамни самогласник
У иоирази за ирвим усиима.
Време – иек оседлано злагוליма,
Говор – једва скројен за золоишњу мисли.
Беше ли ио шамо, у оном врйу
Где сенке завирују
Под сукњу меиафизике?*

*Свеједно, ии само ионављај
Ону мисао или макар оири
Пеиео с некоз сећања.*

*Оноз, на иример, када си
У Охриду иио вино
Под дрвешом иолико ситарим
Да иамии Барбаросу.
Конобар је доцао да најлаии
И рацирио црни новчаник,
Као малу хионску хармонику.*

Зар већ зашвараше, мрмљао си.
Али умесио њега одговарало је дрво,
Сваким лисицом закључавајући
По једну швоју шамницу,
И све шшо си могао
Било је да се шшаш:
Чије је оно лице у мраку,
Окачено о празне мисли?

А ноћ је долазила,
Као шшо долази и сада,
Обнављајући нејасна значења.

Па добро, нека дође.
У међувремену, можеш
Да се израш жмурке
Са сошшвеном сенком
Или да закошаш новчић у веширу,
Који се ушраво шпрема
Да заклаши обешеног Јуду.